

УДК 330.332:631(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2025.4.9>

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Томілін Олексій Олександрович

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0001-6454-1154

Рудич Алла Іванівна

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-5416-4508

Грідін Володимир В'ячеславович

здобувач вищої освіти,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0009-0001-7023-2750

У статті проаналізовано інвестиційне середовище аграрного сектору економіки країни, визначено його критичне значення та представлено стратегічні напрямки зміцнення в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Показана важливість залучення інвестицій у сільське господарство, яке стає важливою для забезпечення життєво-важливих потреб населення. Доведено, що особливістю капіталовкладень сучасного аграрного виробництва є те, що структура капітальних інвестиційних вкладень залежить від спеціалізації виробництва. Автори дійшли висновку, що важливість залучення інвестицій у сільське господарство стає важливою складовою в системі фінансових відносин щодо забезпечення життєво-важливих потреб населення, а саме: збереження робочих місць в сільських регіонах; зменшення залежності країни від імпорту продовольства та сприяння інфраструктурному розвитку села. У цьому контексті інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва в Україні стає пріоритетним завданням при розробці стратегічних рішень та розробці політик, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника. Результати дослідження мають практичне значення для органів державної та місцевої влади при розробці програм підтримки аграрного сектору. Визначено, що нині в країні спостерігається недостатня ефективність державного механізму регулювання інвестиційного забезпечення підприємств сільськогосподарської сфери. Доведено, що без залучення інвестицій неможливо здійснювати заходи в соціальній сфері та реалізувати програми, спрямовані на охорону навколишнього середовища. Визначено основні перспективні стратегії щодо підвищення інвестиційного потенціалу підприємств аграрної сфери, включаючи механізми здешевлення кредитування та гарантування інвестиційних ризиків.

Ключові слова: інвестиції, капітальні інвестиції, інвестиційне забезпечення, інвестиційне середовище, сільське господарство, аграрний сектор економіки.

Oleksii Tomilin, Alla Rudich, Volodymyr Hridin
Poltava State Agrarian University

INVESTMENT ENVIRONMENT IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE'S ECONOMY: ISSUES AND PROSPECTS

The current research comprehensively analyzes the investment environment of the agricultural sector within the national economy, accurately defining its critical importance and outlining strategic directions for its reinforcement and stabilization amidst the protracted conditions of martial law and the crucial phase of subsequent post-war economic recovery. The article fundamentally stresses the vital necessity of attracting strategic capital investments into the agricultural complex, which is recognized as an indispensable foundation for meeting the life-sustaining needs of the civilian population and maintaining social stability. It is empirically proven that a key, distinguishing structural feature of capital investments in modern agrarian production is the direct correlation between the composition and direction of capital investment allocations and the specific production specialization of the enterprise (e.g., distinguishing between investments in crop production and livestock farming). This comparative dynamic analysis unequivocally confirms the imperative for immediate policy intervention and robust stimulation of investment activity across the entire sector. The authors ultimately conclude that the sustained importance of attracting strategic investments into the agricultural sector is ascending to become a crucial, systemic component within the national financial relations framework, dedicated to securing the vital interests of the population. Specifically, this systemic investment reinforcement aims to achieve three primary objectives: preserving and creating stable employment opportunities in often vulnerable rural regions, thereby mitigating social risks; significantly reducing the country's reliance on food imports, which inherently strengthens the nation's food sovereignty and security; and actively promoting the infrastructural development of rural territories, enhancing living standards and economic viability. In this multifaceted context, the effective securing of investment for the robust development of agricultural production in Ukraine is established as a top-tier priority task for governmental and legislative bodies. This mandate must be integrated into the development of all strategic decisions and economic policies that are explicitly aimed at maximizing the competitiveness of the domestic agricultural producer on the rigorous global market. Furthermore, the research findings hold substantial practical significance directly applicable to state and local governance structures when formulating and implementing specialized support programs for the agrarian sector. It is definitively demonstrated that without the vigorous attraction of capital investments, the successful implementation of essential measures in the social sphere (such as community development) and the effective execution of crucial programs focused on environmental protection (including sustainable farming practices and green technologies) become unattainable. It has been determined that currently the country is experiencing insufficient effectiveness of the state mechanism for regulating investment support for agricultural enterprises. The article successfully identifies the core prospective strategies aimed at substantially boosting the investment potential of enterprises within the agricultural sphere. These critical strategies notably include the implementation of specialized governmental mechanisms for subsidizing and effectively reducing the cost of lending and providing governmental or private financial guarantees against investment risks inherent to the sector during periods of heightened instability.

Keywords: investment, capital investment, investment security, investment activity, agriculture.

Вступ. Беззаперечна актуальність проблеми інвестиційного забезпечення аграрного сегмента національної економіки зумовлена необхідністю підтримання продовольчої безпеки та стійкості країни. В умовах воєнної агресії в Україні особливо гостро постає проблема не лише щодо залучення іноземних інвестицій, але й щодо подальшого сталого розвитку національної економіки в цілому. З огляду на зазначене, нагальним завданням постає створення ефективних умов для активізації інвестиційної діяльності в сільському господарстві та, зокрема, у фермерських господарствах, що є ключовими суб'єктами.

Матеріали та методи. Окремі автори вважають, що інвестиційна діяльність є одним із ефективних

способів залучення або формування фінансових ресурсів для забезпечення ефективного функціонування аграрних підприємств [1; 8]. Потреба розширення та збільшення капітальних вкладень в аграрну економіку необхідна для забезпечення підвищення ефективності господарювання, збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та покращення соціально-економічної ситуації на селі [2, с. 273].

Предметом даного дослідження визначено процеси управління капітальними інвестиціями в аграрному секторі економіки, а також механізми формування джерел їхнього фінансування. Головною метою роботи є ідентифікація ключових проблем інвестиційного забезпечення агросектору в сучас-

них ринкових умовах та розробка перспективних стратегій підвищення інвестиційного потенціалу підприємств.

Результати. У найближчій перспективі повного відновлення України комплекс проблем, пов'язаних з управлінням інвестиціями, розшириться та охоплюватиме низку критичних напрямів. Ефективне розв'язання цих питань є необхідною умовою для забезпечення сталого економічного зростання. Зокрема, серед основних проблемних аспектів у сфері обліку та управління капітальними інвестиціями виділяють: класифікацію господарських операцій як капітальних інвестицій або поточних витрат, особливо у випадку капітальних ремонтів необоротних активів; оцінку вартості капітальних інвестицій як під час придбання, так і в процесі самостійного створення активів; облік зносу та амортизації об'єктів інвестування, включно з активами, щодо яких було втрачено ефективний контроль; визначення реальної ефективності капітальних інвестицій, що є особливо складним завданням для великих та довгострокових проєктів; податкові аспекти обліку капітальних інвестицій, зокрема іноземних, які вимагають адаптації законодавства; адекватне урахування ризиків та збитків, безпосередньо пов'язаних з інвестуванням в умовах нестабільності; забезпечення звітності та прозорості щодо використання капітальних інвестицій перед усіма зацікавленими сторонами [3, с. 189]. Враховуючи ці виклики, основою інвестиційної політики в країні має стати максимальний розвиток підприємницької ініціативи суб'єктів економічної діяльності [4]. Важливо зазначити, що особливістю капіталовкладень у сучасному виробництві є пряма залежність структури капітальних вкладень від спеціалізації господарства. При цьому, склад власного капіталу підприємств традиційно формується за рахунок внесків засновників, реінвестування прибутку, а також інших залучених джерел [5].

Створення ефективних умов для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку сільськогосподарських підприємств набуває пріоритетного значення в умовах глобальних викликів та економічної нестабільності. З одного боку, зростання світового попиту на аграрну продукцію відкриває суттєві можливості для розвитку вітчизняного сільського господарства. З іншого ж боку, його стійкий розвиток перебуває під загрозою через низку внутрішніх та зовнішніх факторів: висока залежність від природно-кліматичних умов; обмеженість власних інвестиційних ресурсів підприємств; загальна нестабільність економічного середовища [6, с. 72]. Таким чином, успіх аграрного сектору економіки вимагає збалансованого підходу до використання зовнішніх ринкових можливостей та мінімізації

впливу внутрішніх і кліматичних ризиків. Переважне спрямування капітальних інвестицій в основний капітал, що фінансується за рахунок усіх доступних джерел, має ключове значення для технологічного оновлення аграрного сектору України. Таке фінансування дозволяє проводити модернізацію машинно-тракторного парку сільського та лісового господарства, а також реалізовувати програми та проєкти інноваційно-технологічної модернізації виробничих потужностей підприємств харчової індустрії. Кінцевою метою є забезпечення раціонального використання ресурсів та випуск сучасних й інноваційних харчових продуктів [7, с. 19]. Подальший розвиток системи стимулювання капітальних інвестицій визнається критично необхідним. Цей розвиток має базуватися на інтеграції інноваційних фінансових інструментів (наприклад, краудфандинг), розширенні партнерських моделей (насамперед, публічно-приватного партнерства) та посиленні ролі державного регулювання як гаранта і каталізатора у забезпеченні сталого розвитку аграрного сектору національної економіки. Зазначений комплексний підхід дозволить не лише ефективно подолати існуючі економічні виклики, але й сформувати надійне підґрунтя для стратегічної трансформації економіки у повній відповідності до глобальних цілей сталого розвитку [9, с. 137]. Виходячи з проведеного аналізу, можна відзначити, що важливість залучення інвестицій у сільське господарство набуває критичного значення для забезпечення низки життєво важливих національних потреб: гарантування життєво-важливих потреб населення; збереження робочих місць у сільських регіонах; зменшення залежності країни від імпорту продовольства та зміцнення продовольчої безпеки; сприяння інфраструктурному розвитку сільських територій. Україна володіє надзвичайно потужним і значним потенціалом для ефективного залучення та реалізації капітальних інвестицій [5, с. 753]. Розв'язання проблеми інвестиційного забезпечення вимагає стратегічного підходу до формування збалансованої структури джерел фінансування. Ця структура має оптимально поєднувати власні, залучені та альтернативні ресурси для мінімізації ризиків та забезпечення стійкості капіталовкладень. При прийнятті управлінських рішень щодо фінансових інвестицій, ключовим аналітичним інструментом є показник, відомий в економічній літературі як аналіз дюрації. Дюрація, по суті, виступає як період окупності цінного паперу, вимірюючи середньозважений термін отримання грошових потоків. Порівняльний аналіз дюрації кількох цінних паперів та зіставлення її з періодом окупності капіталовкладень допомагає інвестору вибрати оптимальний варіант для інвесту-

вання, враховуючи часову вартість грошей та ризик. Інвестиційний потенціал підприємства аграрного сектору концептуалізується як поєднання двох взаємозалежних складових, необхідних для інноваційного розвитку: внутрішня складова: це елемент, який забезпечує безпосередню реалізацію інноваційного процесу (наприклад, дослідницькі ресурси, кваліфікація персоналу, технологічна база та ін.); результативна складова: це наслідок інноваційного процесу, що проявляється у формі готових інновацій (наприклад, вдосконалені технології обробки, нові продукти та ін.). В аграрній сфері система управління знаннями (Knowledge Management System) набуває значення важливого інструменту для організації інноваційної діяльності та оптимізації інформаційних потоків. Вона дозволяє ефективно розвивати ресурси знань. Крім того, створювати сприятливі умови для прийняття обґрунтованих ефективних управлінських рішень та безпосередньо сприяє інноваційному розвитку підприємства аграрної сфери.

Висновки. Для підвищення інвестиційного потенціалу підприємств аграрної сфери можуть бути успішно застосовані стратегії, які переважно сфокусовані на розвитку та ефективному використанні інтелектуального капіталу:

1. Систематизація доступу до знань: необхідно забезпечити вільний доступ до створення, акумуляції та передачі знань і набутого досвіду всередині підприємства.

2. Створення міжгалузевих мереж: важливим є налагодження ефективних взаємозв'язків та співпраці між фахівцями у різних галузях агропромислового виробництва (агрономи, зоотехніки, фінансисти, економісти та ін.). Рівень розвитку міжгалузевих економічних відносин формує у сучасних умовах стратегічну основу сталого економічного зростання сільського господарства країни. Незважаючи на те, що аналіз міжгалузевих економічних відносин завжди був одним із головних завдань економічної науки, актуальність за даної проблеми значно зростає на сучасному етапі розвитку економіки [10, с. 4]. Потреба у інвестиціях наразі є майже у всіх галузях аграрного сектору економіки України. Стимулювання значного припливу іноземних інвестицій в нинішніх умовах є важливою складовою державної політики щодо механізму реалізації інвестиційних стратегій країн світу [11]. Слід впроваджувати фінансові інструменти, які стимулюють пошук, набуття та інтеграцію нових знань (наприклад, компенсації за навчання, премії за інноваційні пропозиції). Ключовим є формування корпоративної культури, заснованої на цінностях знань, безперервному навчанні та підтримці інновацій. На підставі викладеного, встановлено, що інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору України є стратегічним імперативом для досягнення головної мети – підвищення конкурентоспроможності вітчизняного агропромисловництва на світовому ринку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Попова О., Коцюбинська Л., Скубій О. Інвестиційна діяльність в сільському господарстві в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-49> (дата звернення: 15.08.2025).
2. Мохненко А. С. Інвестиційне забезпечення розвитку сільського господарства регіону. *Таврійський науковий вісник*. 2012. № 82. С. 273–277. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tavnv_2012_82_52 (дата звернення: 15.08.2025).
3. Гевлич Л., Мазуревич Є. Капітальні інвестиції: Трактатування та нормативне регулювання для цілей обліку і аудиту в повоєнній Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 322 (5). С. 186–191. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-31> (дата звернення: 15.08.2025).
4. Tomilin O., Galych O., Kalinichenko A. Economic aspects of development of interbranch relations in the agrarian sector: monograph. Opole: University of Opole, Poland, 2016. 171 p. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1568> (дата звернення: 15.08.2025).
5. Tomilin O.O., Gryshko V.V., Kolomiyets S.A. Features of investment regulation of construction in Agriculture. In: Onyshchenko V., Mammadova G., Sivitska S., Gasimov A., (eds) *Proceedings of the 2nd International Conference on Building Innovations*. 2020, vol. 73, Springer, Cham, pp. 741–755. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-42939-3-73> (дата звернення: 15.08.2025).
6. Покиньючерда В. В., Тимченко О. Л. Аналіз інвестиційного забезпечення розвитку аграрного виробництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. Миколаїв: ЧДУ. 2023. С. 71–78.
7. Шуст О.А., Варченко О.М., Крисанов Д.Ф., Драган О.О., Ткаченко К.В. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки України у довоєнний та повоєнний періоди. *Економіка та управління АПК*. 2023. № 1. С. 6–26. (дата звернення: 15.08.2025).
8. Статистичний щорічник України за 2023 рік / за ред. І.Є. Вернера. Київ : Держстат, 2024. 269 с. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.08.2025).
9. Ареф'єва О. В. Капітальні інвестиції та інвестиційна діяльність у забезпеченні цілей сталого розвитку: сучасні виклики, фінансові інструменти, стимулювання. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2025. № 3. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/91.132> (дата звернення: 15.08.2025).

10. Томілін О. О. Регулювання міжгалузевих відносин у сільському господарстві: монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 320 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1621> (дата звернення: 15.08.2025).
11. Томілін О. О., Ставицька В. О., Тимко А. К. Краудфандинг як інструмент залучення інвестицій в інноваційні технології. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. Харків : ХНАУ, 2021. Т. 1. С. 84–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-31> (дата звернення: 15.08.2025).

REFERENCES:

1. Popova O., Kotsyubynska L. and Skubiy O. (2023), “Investment activity in agriculture in modern conditions”, *Economy and society*, vol. 54, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-49> (accessed: 15.08.2025) [in Ukrainian]
2. Mokhnienko A. S. (2012), “Investment support for the development of agriculture in the region”, *Tavriyskyi Naukovyi Visnyk*, 82, 273–277, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tavnv_2012_82_52 (accessed: 15.08.2025) [in Ukrainian]
3. Hevlych L. and Mazurevych Ye. (2023), “Capital investments: Interpretation and regulatory framework for accounting and audit purposes in post-war Ukraine”, *Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, 322 (5), 186–191, available at: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-31> (accessed: 15.08.2025) [in Ukrainian]
4. Tomilin O., Galych O., and Kalinichenko A. (2016). *Economic aspects of development of interbranch relations in the agrarian sector: monograph*. Opole: University of Opole, Poland. 171 p., available at: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1568> (accessed: 15.08.2025) [in Polish]
5. Tomilin O., Gryshko V. and Kolomiyets S. (2020), “Features of Investment Regulation of Construction in Agriculture”, *Proceedings of the 2nd International Conference on Building Innovayions*, Springer, Cham, pp. 741–755, available at: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-42939-3-734> (accessed: 15.08.2025)
6. Pokincherda V. and Timchenko O. (2023), “Analysis of investment support for the development of agricultural production in Ukraine”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp. 71–78. [in Ukrainian]
7. Shust O. A., Varchenko O. M., Krysanov D. F., Dragan O. O. and Tkachenko K. V. (2023), “Investment support for the agricultural sector of Ukraine’s economy in the pre-war and post-war periods”, *Economy and Management of AIC*, 1, 6–26, available at: <https://www.merriam-webster.com/thesaurus/inserted> (accessed: 15.08.2025) [in Ukrainian]
8. State Statistics Service of Ukraine. (2023). *Statistical Yearbook of Ukraine 2024*, available at: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (accessed: 15.08.2025) [in Ukrainian]
9. Arefieva O. V. (2025), “Capital investments and investment activity in ensuring the goals of sustainable development: modern challenges, financial instruments, stimulation”, *Economic Bulletin of Dnipro Polytechnic*, 3, available at: <https://doi.org/10.33271/ebdut/91.132> (accessed: 15.08.2025) [in Ukrainian]
10. Tomilin O. O. (2014), *Regulation of inter-sectoral relations in agriculture: Monograph*, [Name of the publisher to be specified], 320 pp., available at: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1621> (accessed: 15.08.2025) [in Ukrainian]
11. Tomilin O., Stavyska, V. and Tymko, A. (2021), “Crowdfunding as a tool for attracting investment in innovative technologies”, *Bulletin of the KHNAU named after V.V. Dokuchaeva*, vol. 1, pp. 84–97, <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-31> (accessed: 15.08.2025) [in Ukrainian]

Стаття надійшла: 23.08.2025

Стаття прийнята: 10.09.2025

Стаття опублікована: 28.11.2025